

Základy soukromého práva I

Právní systém ČR

- Soukromoprávní disciplíny
- Hlavní předpis = OZ jako *lex generalis*
- Jiné právní řády (rodinné právo součástí občanského..)
- Hlavní zásady
- Soukromoprávní soudní řízení
- Vývoj soukromého práva: vliv církevních autorit

Rozdíly: soukromé – veřejné právo

- Menší – větší zásahy veřejné moci
- Liberalizace – mocenské vztahy
- Rovnost účastníků právních vztahů – nadřízenost
- Civilní řízení – trestní, správní soudnictví
- Dispozitivní normy – kogentní normy
- *Co není zakázáno, je povoleno* – *co není povoleno, je zakázáno*

Rozdíl soukromé – veřejné právo

- ULPIANUS (D 1, 1, 1, 2):
- *„IUS CIVILE EST QUOD AD SINGULORUM UTILITATEM SPECTAT, IUS PUBLICUM EST QUOD AD STATUM REI ROMANAE SPECTAT“.*

Soukromoprávní odvětví a předpisy

- Občanské právo – nejrozsáhlejší, obecné, základ: OZ, OSŘ
- Pracovní právo: ZP, ZoZ..
- Rodinné právo: ZoR, ZSPOD..
- Obchodní právo: ObchZ, z. o obch. spol..
- ..... co upravují?

-- hmotné právo x procesní (civilní řízení)

Vývoj soukromého práva

- Význam římského práva: recepce
- **CORPUS IURIS CIVILIS** (kdo vydal?)
- Soudnictví: iudex privatus
- Vliv antického soukromého, nikoli trestního práva (x různost trestů, nehumánnost), rozpracované obligační právo
- Středověk: římsko - kanonický proces

Vývoj soukromého práva

- Contra legem, contra bonos mores, in fraudem legis, ad hoc, ex tunc - ex nunc, bona fides, ne bis in idem, de facto - de iure, ex lege – ex offio, lato sensu – stricto sensu, ius est ars boni et aequi
- Mater semper certa est, pater incertus
- Ignorantia iuris neminem excusat
- Pacta sunt servanda

Vývoj práva: středověk a novověk

- Typický právní partikularismus: pro různé skupiny obyvatelstva platí různé zákony
- Práva městská (hrdelní, várečné..), zemská, dvorská, církevní
- Soukromé právní sbírky – právní knihy
- Naše právo – habsburská monarchie, později rakouské právo // Slovensko: uherské právo

Vývoj soukromého práva

- Kompilační komise Marie Terezie, josefinský občanský zákoník
- ABGB 1811 – stěžejní: „Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch“, až do 1950
- 1964: další OZ
- Komunistické právo: neexistence volné soutěže, nebyly obchodněprávní vztahy

Základní zásady soukromého práva

ROVNOST & SVOBODA → PROPORCIONALITA

- *(aplikace na zákaz diskriminace – rovnost vs. svoboda – zásada přiměřenosti v ADZ)*
- Autonomie vůle, dispozitivnost právní úpravy, bezformálnost úkonů:
- *„Účastníci občanskoprávních vztahů si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“*

Základní zásady soukromého práva

- Zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy + zákaz zneužití práv:
- *„Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.“*
- Co to je právní zásada? Zkuste odhadnout význam následujících právních zásad!

Zásady jednotlivých odvětví

- Zásady občanského práva, resp. soukromého práva obecně
- Autonomie, demokratičnost, co není zakázáno, to je dovoleno!
- Dispozitivní normy
- Výkon práva s dobrými mravy
- Ochrana právní jistoty: dobrá víra 3.osob
- Zákaz retroaktivity

Zásady jednotlivých odvětví

- Zásady rodinného práva: ochrana práv dítěte a jeho zájmů, rovnost subjektů – rovnost postavení manželů, monogamie, zásada solidarity (výše výživného dle možností..), dobrovolnost při uzavírání sňatků, rovnost dětí manželských a mimomanželských

Zásady jednotlivých odvětví

- Zásady pracovního práva: právo na práci a svobodná volba povolání, úplnost práce, zákaz nucených prací, zákaz diskriminace, zásada bezpečné práce, zásada volnosti při sdružování za účelem ochrany hospodářských zájmů
- Zásady pracovního práva: profesionalita, internacionalita

Zásady jednotlivých odvětví

- Zásady civilního řízení a organizace soudů: rovnost stran, dispozičnost, VHD, zásada ústnosti, veřejnosti, materiální pravdy
- Zásada nestrannosti a nezávislosti soudu a soudce, laický prvek při rozhodování, senátní rozhodování, výkon soudnictví výhradně soudními orgány

Stávající občanský zákoník

- Č. 40/1964 Sb.
- Právo osob
- Ochrana osobnosti – násl. příklad
- Věcná práva: vlastnictví, držba..- možnosti omezení vlastnického práva?
- Rozdělení věcí
- Smluvní právo
- Procesní předpis: č. 99/1963 Sb.= OSŘ – co upravuje?

Ochrana osobnosti

- 11 a násl OZ:
- „Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, **zejména** života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.“
- Dříve žaloby na ochranu osobnosti byly v diskriminačních případech

Ochrana osobnosti

- Zejména = demonstrativní výčet
- X taxativní výčet
- 13: „Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.“
- 19 b: „Právnícké osoby mají svůj název, který musí být určen při jejich zřízení.“

Ochrana osobnosti: příklad

- Usnesení NS 30 Cdo 1152/2012
- Odmítnutí
- Hlavní závěry?

Ochrana osobnosti: příklad

- Projednání přestupkovou komisí Olomouc, 3000,-
- Žaloba ke KS: nejde o jednání postižitelné finančně – nedostatečná újma
- VS: došlo k minimální újmě
- Důvody dovolání: musí vždy dojít ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře – podstatné je vnímání žalobce
- Tehdy, nestačí-li jiné formy zadostiučinění
- Nejde o otázku zásadního právního významu – odmítnutí

Rekodifikace občanského práva

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Rozsáhlý, změna terminologie (svéprávnost namísto právní způsobilosti)
- Nově součástí také rodinně- právní vztahy
- Zákon o registrovaném partnerství
- Občanský zákoník jako **lex generalis**
- Účinný k 1. 1. 2014
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>

Zákon č. 89/2012 Sb.

- Účel: jednotnost, přehlednost nového zákona (v jednom max. dva odstavce..)
- Rozdělen na 5 částí:
- *Obecná část*
- *Rodinné právo*
- *Absolutní majetková práva*
- *Relativní majetková práva*
- *Závěrečná, přechodná ustanovení*

Zákon č. 89/2012 Sb.

- Soukromé právo zahrnuje práva a povinnosti vznikající ze vzájemného styku osob sobě si rovných a z jejich vůle
- 1: „nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.“

Obecná část

- Osoby: fyzické osoby (nové pojmy: *svéprávnost*, *právní osobnost*), právnické osoby, podnikání, právní zastoupení, rozdělení věcí
- Fyzické osoby: právní osobnost mají všichni, mají nezadatelná práva, jichž se nelze vzdát
- Svéprávnost = Svéprávná je osoba, která je s to nabývat pro sebe soukromá práva a povinnosti z vlastní vůle
- Od 18, sňatkem od 16, tzv. emancipací

Emancipace

- *Sedmnáctiletý má už rok vlastní zaměstnání, nastěhoval se do vlastního bytu, na rodičích není hmotně závislý. Podle současné úpravy přesto potřebuje souhlas zákonných zástupců k uzavření různých smluv (např. o odběru elektřiny, plynu apod.). Prokáže-li, že je dostatečně vyspělý, aby si své záležitosti zařizoval sám, bude mu podle nového zákona přiznána svéprávnost a jeho vůle v jeho soukromých věcech nebude podmiňována souhlasem rodičů.*

Obecná část

- Právnícké osoby: nově! *korporace* (osoby), *fundace* (majetek), *ústavy* (obojí)
- Věci: Věcí se rozumí vše, co není osobou a slouží potřebě lidí.
- Zvláštní postavení zvířat (dosud jakoby věci): nyní „Ustanovení o věcech se na zvíře dají použít, jen pokud tato ustanovení neodporují povaze živého tvora.“

Rodinné právo

- Bude zrušen zákon o rodině (60.léta)
- Vychází ze stávající koncepce
- Stejně způsoby uzavření manželství
- Vyšší míra autonomie při dohodě o SJM: ovlivněno zákonem, dohodou snoubenců, dohodou manželů, rozhodnutím soudu
- Pozor: zdědí-li jeden manžel nemovitost, **nespadá** do SJM, má-li z něj **zisk**, **ten spadá!**

Dědické právo: posílení autonomie

Nově **dědická smlouva**: *Starý člověk vlastní rozsáhlou nemovitost, ve které je zvyklý žít, již nemá prostředky na její provoz, ale nechce ji prodat, může dědickou smlouvou odkázat nemovitost některému ze svých příbuzných či jiné osobě s tím, že jej nechají v nemovitosti dožít a budou po dobu jeho života hradit náklady spojené s provozem nemovitosti.*

- tzv. **odkaz** (x zásada univerzální sukcese, tj. vstup do práv i povinností zůstavitele) – takto se bude odkazovat jednotlivá věc

Smluvní právo

- Posílení autonomie - jako u dědictví
- Ochrana slabší strany (spotřebitelské smlouvy)
- Sjednocení smluvního práva! (dnes: rozdílná úprava obchodních a neobchodních vztahů – promlčení, prodlení..)
- Nové smlouvy: pacht (x nájem), výprosa (x výpůjčka – rozdíl v době)